

125/4

Eylül 1929

No. 1-37

HUKUKİ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri:

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâslı GAD FRANKO

BELEDİYE
KUTUPHANESİ
0/125-4

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsi B. Temyiz Mahkemesi
azasından

Sabri Şakir B. Ad. V. Hukuk İşleri
Müdüğü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

Ahmet Refik B. İstanbul İcra Reisi

Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

M. Şarî Kroza. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müdürlüğünden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mecmu-
ası tahrir heyetinden.

Bahir B. Kavanin ihzari komisyonu
azasından.

Mehmet Talât B. Avukat

M. A. Bilyoti. Paris Hukuk Fakül-
tesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gad Franko Beyin yazıhanesi
Telefon: Beyoğlu 3009

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonmanı Posta ücretiyle beraber
400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

EKSPRES MATBAASI

1929

huzurunda veya resmi bir senet ile olabilir. Bir türk gemesi böyle bir memlekette bu gibi merasim yapılmaksızın satılsa türk mahkemeleri bunun muteber olduğuna hükmedecektir.

Bizim kanunumuz gemi alım satımında bu kadar kolaylık gösterdiği halde diğer memleket kanunları bunu bir takım merasime tâbi tutmuştur. Meselâ İngiliz kanununa göre satış mektupla olacak ve tescil edilecektir. Fransa ticaret kanununun 195 inci maddesi mucibince gemi veya pa-yının satışı tahriri olmadıkça muteber değildir, gemi ister limanda, ister seyriüseferde olsun.

Avukat

A. HAYDAR

—♦♦♦—

Ticarî unvanlar

Kara ticareti kanunu tatbikatından :

Yazan : A. Adil

Etrafımıza göz gezdirdiğimiz vakit bir çok şeylerin bulunduğunu görür ve bunların bir cinsten olanlarını bir araya küme yaparak hepsine birden bir isim veririz, meselâ : Tahta, Demir, kum ve saire gibi.

İşbu eşyadan bir çoklarının işlenmemiş ham olduğu ve bir kısmının dahi bilakis işlenmiş, ve bulunduğu halde kullanılmaya elverişli olduğu göze çarpar. Sandalya, Çivi ve Ayna gibi.

Aceba bunların menşe ve cinsleri arasında bir fark var mıdır? şüphesiz, bu misillü mevadın aralarında menşe ve cins itibarile pek büyük

farklar vardır. Mamul ve masnu olması keyfiyeti de ayrıca tetkika mühtaçtır.

İşte gerek işlenmemiş ham olsun, gerek işlenmiş kullanışlı bulunsun bu eşya ve mevadın bir yerden diğerine nakli. alım ve satımı ile geçinen tacirlerin ve ya ticarî şirketlerin nev'i ticareti hakkında bir fikir vermek üzere birer isim sahibi olmaları. muamelenin inzibat ve selâmeti ve ehalinin tahsili emniyet ve itimadı namına zarurîdir. Esasen bu isim koymadan yegâne gaye ticaretle iştigal eden bir çok kimseleri: fabrikacıları, büyük ticaret müesses sahiplerini ve bunların satılığa çıkardıkları ham maddeleri ve ya mamulâtı bir takım muhtekirlere karşı korumaktır. Bu isimler ticaretin cins ve nevine mahsus Yağcı Feyzullah zade Ahmet ef., Sabuncu Çallı oğlu Mustafa ef., ve manifaturacı hacı Rifat efendi zade İbrahimEthem ve şürekâsı misillü zade; ve Aile yağ ticarethanesi sahibi İsmail Fikri mah-tumu Osman ef, Taharet Sabuncudükkânı Tepedelenli Kaykaş zade Hulûsi ef., ve Lüks manifatura mağazası Çarıkçı Mahmut efendi biraderi Nuri, Ahmet efendi ve şerikleri, ve Sokrat Cavarayelidis ve şürekâsı Güneş Ko-mandit şirketi şeklinde bir takım hayali (autastéque) kelimeler ilâvesile de olur. Ancak bir tacir seçtiği ve istimalini münasip gördüğü ticarî namına hüviyyeti ve ya ticaretinin vüs'at ve ehemmiyeti yahut vaziyeti maliyesi ve ya bir şirketin vücudu hakkında üçüncü şahslarca yanlış bir telâkkiyi, hatalı bir zehabı uyandıracak aslı ve esası olmayan ilaveler yapamaz. Nitekim Paris terzi mektebinden aliyülâlâ diplomalı Ahmet nakip zade terziFerhat ef Adana ve İzmirde şubeleri bulunan Çam deviren oğlu Hüsnü efendi ticarethanesi, Yirmi beş bin lira sermayeli deniz nakliyatı Civelek zade Mustafa efendi ticarethanesi, Kır zade ve şürekâsı buğday ticareti Muharrem oğlu Remzi efendi gibi,

Ticarette pek ileri giden milletlerden Eransızlar ticarî namları ziyadesile ehemmiyet veriyorlar. ve bunu hakkı mülkiyetin medarı istinadı bir cüzü telâkki ediyorlar. Ve bir fabrikacının, bir tacirin adı hakikî bir mül-

kiyyetin mevzuu , müteallikidir diyorlar.

Le nom d'un fabrikant, d'un commerçant est l'objet d'un veritable droit de propriété.

Telakkiyatı sabıkada tacirler ile şahsiyeti maneviyesi bulunmayan hususî şirketlerde isim vazına ihtiyaç görülmemiştir. Ticarî unvan ittihazı ancak şahsiyeti maneviyeyi haiz ticarî şirketlere has bir keyfiyetti. Buna binaen Fransızlar şirketin delil ve emaresi olmak üzere bu namlara Raisoy sosiale derlerdi. Halbuki şimdi kanunumuz bu lâzimeyi nazarı dikkate alarak tacirlerin kâffesinin birer namı olması lüzumunu vazetti, Bu ticarî unvana Alemiticarette Firma denir ki İngilizcede Firmsuretinde yazlıdır aslen Fransızca olmayan Firma kelimesi Firma imlâsı altında Belçikada şüyu bulmuş olup Fransıada dahi kullanılmağa başlanmıştır .

Ticaret kanunumuzun unvanı ticaret faslına ait esbabı mucibeyi telhis edelim .

41 inci maddesi , tacir namı verilebilen her hangi bir kimseye unvanı ticaret tabir olunan bir isim intihap ve istimal eylemesi borcunu yükleyiyor. Maddeyi okuyalım :

“ Her tacir , ticaretine müteallik muamelât ve evrakını unvanı ticaret tabir olunan muayyen bir isim tahtında icra ve imzaya mecburdur . ”

Bu unvanı ticaret bizde ilk defa vaz'u tesis edilmekte olmasına nazaren Alman kanununda olduğu gibi bu bapta unvanı ticaretin kanunî bir tarifiolması varidi hatır olmaktadır. Fakat Alaman ticaret kanununda unvanı ticaret gerçî tarif olunmakta isede maddenin tarzı tahriri ve (unvanı ticaret abir olunan bir isim tahtında (ibaresi tefsiri bir kayıt olup unvanı ticaretin ne demek olduğunu bildirmekte ve her tacirin —çerci ve tefeci gibi esnaf yani küçük tacirden madası— unvanı ticaret ittihaz eylemesi mecburiyeti- de aynı maddede beyan kılınmakta olduğu ve bu madde Portekiz kanununun bu baptaki maddesinin aynı olup herhalde Alman kanunundaki maddeye

şayanı tercih bulunduğu fikri ve mütaleası üzerine unvanı ticaret hakkında maddeye ayrıca tarifi mütezammın bir fıkra ilâvesinden sarfınazar edildi.

Mevzuu bahis Alman kanununun 17inci maddesi (bir tacirin unvanı ticaretin umur ve muamelâtı ticariyesini idarede ve buna müteallik evrakını imzada kullandığı isimdir. Tacir işbu unvanı ticareti altında mehakimde müddei ve müddei aleyh olabilirler.) Şeklinde ve maddemizin mehazı olan Portekiz kanununun 19 uncu maddesi dahi (her tacir, unvanı ticaretini teşkil eden bir nam tahtında ticaretini icraya ve bu unvan ile ticaretine tealluk eden evrakı imzaya mecburdur.) Suretinde tertip edilmiş olduğu görüldü. Binaenaleyh Portekiz kanunundaki madde unvanı ticaret ittihazı mecburiyetini de ihtiva eylediğinden heman aynen alındı.

42 inci madde “ münferiden ve bahusus bir şerik ile icrayı ticaret eden her tacir ve her şirketi ticariye unvanı ticaretini, ticaretgâhının bulunduğu mahaldeki sicilli ticarete tescil ve ilân ettirmeğe , bu unvanı bir varakaya hattı destile ve imza şeklinde bittahrir işbu imzayı kâtibiadile ve ya sicilli ticaretin merbut olduğu mahkeme reisine tastik ettirdikten sonra sicil memuriyetine bittevdî kezalik ilân ettirmeğe mecburdur. Tescil olunan unvanı ticaret , sahibi tarafından mağazasının methaline tahrir veya levha halinde talik olunur. ,

Burada zikri geçen hususî bir şerikten maksat üçüncü şahıslarca malûm olmayan şeriktir .

Maddenin ilk fıkrasını teşkil eden ibare evvelce (yalnız ve yahut hususî bir şerik ile icrayı ticaret eden tacir) şeklinde idi. Burada ise iki kayıttan biri ile muttasıf olan tacir anlaşılıyor .

Bundan âm ve şamil bir mana istihracı mümkün olmuyor. Halbuki unvanı ticaretin bilcümle tacirlere teşmilini vazîi kanun arzu ettiğinden bunun umumî bir kaide mahiyetinde olması ve tacir addü itibar olunabilecek her şahsa âm ve şamil bulunması dolayisile tacir kelimesinin başına “ her edatının ,” ilâvesi ve bu halde her tacirden maksat gerek münferiden ve gerek hususî ve zımmı bir şerik ile icrayı ticaret eden

tacirler maksut olacağından bilüzum kalan (yalnız ve yahut bir şeriki hususî ile icrayı ticaret eden) kaydının tayyî ve vüzuh için tüccardan sayılan şürekâ ticariyenin de tacir kelimesinden sonra ziki ve maddenin (her tacire şirketi ticariyenin unvanı ticaretini ticaretgâhının . . . ilâhi) suretinde tadili teklifi üzerine görüşüldükte işbu maddenin umumi bir kaide vaz'ını istihdaf eylediği aşikâr bulunmuş ve bu sebeple teklif veçhile tabir kelimesinden evel (her) edatının ilâvesi ve kollektif ve komandit ve anonim şekillerinde teessüs eden ticarî şirketleri — limitet dahili madde 507 — ifade etmek üzere de şirketi ticariye terkinin zammı müvafık görülmüş isede şahsiyeti maneviyesi olmayan hususî şirketlerde, üçüncü şahıslar yanında meçhul kalması ta'bi olan şürekâ isimlerinin kollektif mahiyetinde telakki edilmek tehdidi kanunîsi altında unvanı şirkete ithali caiz olmadığına işaret eden (münferiden ve bahusus bir şerik ile icrayı ticaret eden) kaydının ipkası zarurî görülmüştür. iki hükmü yani unvanı ticaretin mahal ve sureti tescilini ve bu unvanı müşîr levhanın mecburiyet ve mevkîi talikini bildiren işbu 42 inci maddenin ikinci fıkrası yani (bu unvanı bir varakaya hattı destile ve imza şeklinde . . . ilâhi) ibaresi, birinci fıkrada mahalli tescil ile keyfiyeti ilân tayin ve beyan kılındıktan sonra zait ve bi lüzum gibi görünmekte isede bu ibare tescilin ne suretle ifa ve ikmal edileceğini ve muamelei tasdikiyenin muteberiyeti için hangi makamların selâhiyettar bulunacağını tesbit ve tefsir eylemesi itibarile birinci fıkradaki tereddüt ve ibhami izale eylemiştir. Aynı zamanda elimizde tacirlerin tescile tâbi bir unvanları ve birde unvan ve imzalarının numuneleri vardır. birinci fıkradan unvanların tescil ve ikinci fıkrada ise unvan ve imzalarının numunelerinin tastik ve ilânından bahsedilmektedir. Binaenaleyh her iki fıkra ayrı ayrı muamelelerin tarzı icrasını musavverdir. Huşu yoktur. ve bir unvanı ticaretin alelusul tescilinden evel imza şeklinde el yazısı ile bir suretinin tıastik ve ilânı kabil değildir. Ve bu iki muamelenin birden yapılması dahi mümkün olamaz.

unvanı ticaretin üssülesası isim olması itibarile tacirin ismi zatisile beraber ailesi isminden terekkün eylemesi ve evelce müseccel unvanlardan sarahaten temayüz eylemesi şartı vazolunarak 43 üncü maddenin birinci fıkrası tesbit edildi .

Bu 42 inci maddenin tadilden evvelki metni (unvanı ticaret tacirin ismi zatisile beraber mahlesinden veya lâkabından ve yahut ailesi ve ya pederi isminden terekkün etmek ... ilâhi) tarzında idi . Ahkâmı şahsiye komisyonunca aile ismi kabul ve kanuna dercedilmiş olduğundan (kanunu medeni madde 141 ve 153) hali hazır şeklini aldı . Şariin bundan maksadı aile isminin Türkler arasında sureti resmîyede tamim ve tesisidir .

Sicilli ticaret dairesinin memleketimizde hangi müesseseye tevdi ve raptı münasip olacağı ve buna mahsus defterlerde ne gibi hususatin ve ne şekil ve surette dercedileceği maddeleri faslı mahsusunda tezekkürü zarurî olduğundan burada yalnız unvanı ticaretinin sicilli ticarete kaydedilmesi lüzumundan bahisle iktifa olunması tensip edildi .

Fevaidi adliyesi tatbikatta ve hassaten tebligat hususunda derkâr ve üçüncü şahısların sıyaneti hukukuna medar olan unvanı ticaretin, ticaret evinin dışına ve methaline levha şeklinde taliki vücubının tetkikinde : unvanı ticareti kabul eden Portekiz , Alman ve Japon kanunlarında böyle bir mecburiyet kabul edilmemiş olduğu gibi kuvvei teyidiyesiz mecburiyet dahi bir hüküm ifade edemeyeceğinden ve cezaen kuvvei teydiye vaz'ı da tacirlere fazla külfat tahmili demek olacağından ve sadece sicilli ticarete kayıt keyfiyeti ise dermeyer kılınan mahzurları gidereceğinden artık fazla olarak birde ticaret evinin dışına ve avlusuna unvanı ticareti havi levhalar taliki mecburiyeti muvafıkı akıl ve hikmet olamayacağı hakkında serdolanın itirazat nazarı dikkate alınarak unvanı ticaretin , mağazanın yalnız avlusuna yazdırılması ve ya levha halinde taliki hususu vazolundu .

Ticarî unvanın keyfiyeti tescili meselesinde , Portekiz kanunu ahkâmı dairesinde ticarethanenin hem şubelerinin ve hemde ticaret merkezinin bulunduğu mahaller sicilli ticaretince tescili iktiza eylediği hakkındaki mutalea üzerinden ticarethanenin yalnız merkez ticaretinin bulunduğu mahal sicilline kaydı maksatı temninebeleşen mabellğ kâfi olup şubelerinin tescillii htiyarî olması hususu takarrür ederek maddedeki (ticaretgâhının yani ticaret merkezinin bulundvğu mahaldek) fikrası tertip kılındı.

Unvanı ticaret sicilli ticaret faslında tayın kılınan şekil vesurette sicillilâta kaydettirilir. Unvanı ticaretin, mağazanın yalnızı avlusuna yazdırılması veya levha şeklinde asdırılması ile iktifa olunması hususu takarrür eyledikten sonra levha maddesi müzakereye vazolundu.

Alellumum tüccarın ticarethanesine ticareti unvanını müş'ir levha asması her nakadar halkça ameli faideyi ve bilhassa yukarda söylendiğim gibi tebliğatın ifası hususunda teshilâti mucip isede levha şeklinde unvanı ticaretin asılması mecburiyeti Almanyada tatbik edilmekte olduğu ve bu mecburiyet gerçi cüzî bir masraf ve resim tediyesini istilzam ediyorsada bunun iki cihetten temin eylediği faideye nazaran lâsey mesabesinde bulunduğu ve tacirlerin şöhetlerine nakise iras etmesi ihtimalidepek uzaki olduğu münakaşa edilmiş ve esasen hukuku umumiyeyi alâkadar etmeyen bu misillü vakıalardan dolayı cezaî bir kuvvei teyidiye konamadığı gibi kuvvei teyidiyesiz mecburiyetlerde veçhi meşruh üzere bir hüküm ifası edemeyeceği ve inzibat noktasından takibi dahi tüccarın, bir takım faslına küllfetler tahmili suretile tazyik edilmemesi ve tahmil olunan mecburiyetler cihetinden ifrata gidilmemesi fikri ileri sürülerek levha taliki mecburiyetine itiraz olunmuş, bunun üzerine ticarethanesine ber mucici kanun levha asmayan tacirlerin ne suretle tecziye edileceği , ve ceza vaz'ı takdirindeki mlerin bu'cezayı takdir ve tatbik eyleyeceği mevzuun bahsedilerek tüccarın maddei kanuniye hilâfına olarak unvanı ticaretin ticarethanesine bir levha talik etmemesinin bir cürmü kanunî teşkil edeceği

kabul edildiği taktirde bu hareket hukuku umumiyei alâkadar edecek mahiyette olmadığında emri takip müddei umumilerin vazifeleri haricinde kalacağı ve kuvvei müeyyede olarak tanzim edilecek ceza, mücazâtı inzibatiyeden gayri bir şeyle tavsif edilemeyüp ceza kanunumuznu 526 inci maddesine temas eden mevattan olunup bulunmadığı düşünüldükten sonra bu bapta kanuna bir maddei mahsusa ile (35 nci madde) kuvvei teyidiye vaz ve unvanı ticaretin levha şeklinde taliki mecburiyeti ekseriyetle kabul edildi.

Unvanı ticaret lâyihasının (bir kimse aharın namı ticarîsini ancak ticarethaneye tabaan ve sıfatihalefiyeti müşir bir ibare ilâvesi şartile teferrüd ve unvanı ticaret ittihaz edebilirler, Fakat bir tacirin unvanı ticareti, vetesesi tarafından aynen istimal olunabilir. Bu iki surette unvanı ticaret sahibince vuku bulan tebeddül keyfiyeti sicilli ticarette kayıt ve tescil ettirmek lâzımdır.) ibaresini ihtiva eden 43 üncü maddesi tetkik edildi.

Unvanı ticaretin ancak ticarethaneye tebaan kabili ferağ olması kaydı kıymettar bir unvanı ticarîsi olduğu halde her nasılsa ticarethanesinden mahrum kalmış olan bir tacirin bu unvandan istifadesini menedeceği gibi fariği takyit eden bu kaydın mefruğun leh hakkında bir faide temin etmeyeceği mülâhazasile kaydı mezkûrun maddenin metninden çıkarılması ve ancak fariğin bundan sonra unvanı mezkûrden istifadeye selâhiyeti olamayacağını teminen bir kayıt konması mülâhaza edilmiş isede Portekiz ticaret kanununun, unvanı ticaretin ferağını menettiği ve 1324 tarihli lâyiha kanuniyede dahi unvanı ticaretin ancak o unvanın delâlet ettiği ticaret evinin hey'eti mecmuasile kabili ferağ olacağı esası kabul edilmiş olması nazari dikkate alarak mezkûr madde memleketimizin teşkilâtı hazırası noktai nazarıdan tadil edilmiş ve kanunumuzun 46, 47, 48 ve 49 inci maddeleri bu suretle vücade gelmiştir.

Unvanı ticaret faslının 42 ve 44 inci maddelerilesicilli ticaret faslındaki 32 ve 38 inci maddeler hakkında teskere ile vükuu istilâm mülga

ticaret kanunî komisyonunca verilmiş olan cevapları tatbikatta mucipi tes-hilât bir esas teşkil eder ümidile aşağıya aynan yazmağı arzu ettim :

A. Adil

“ İzdivaçta ayrılık ..

Yazan : M. Asaf

Ayrılık : — Beyinlerindeki evlilik rabıtası baki olduğu halde bir kararı adli ile karı ve kocanın birlikte yaşamak mecburiyet ve ve-zaifinden ari olarak imrarı hayat eylemeleridir. Fransa müellifin ve-müderresini hukukundan Rene Foinget in kanunu medeni şerhinden alınmıştır.

Boşanma ile ayrılığın farkları : — Bir çok noktaları biri birine müşabih olan bu iki hali hukukî biri birine muvazi gibidir. meselâ ayrılmak ta boşanma gibi bir nevi tebdili hayat ve istikamettir. Yalnız bunun boşanmadan esaslı farkı boşanma evlilik rabıtasını, tamamen kestigi halde ayrılık bunu yalnız gevşetir ve koparmaz.

Tarihi tekâmül : — ayrılık en eski zamandanberi boşanmaya mani olmak için kabul edilmiş bir usul iken ihtilâli kebir tarihi her şeyde olduğu gibi katoliklerin vicdanını ezerek boşanmayı kabul etmiş kanunu medeni evvelâ boşanmayı geri alarak ayrılığı kabul eylemiştir. (1816 kanunu) halbu ki peyderpey 1884 senesine kadar boşanma ile ayrılık yine birbirine mülâki olarak nihayet 1863 kanunu boşanmayı tama-mile kabul eyledi ve boşanma hersene digerine nisbetle tezayüt et-meğe başladı.